

Донецька обласна державна адміністрація
Департамент освіти і науки
Донецький обласний палац дитячої та юнацької творчості

Педагогічна майстерність: пошук підходів до організації освітнього процесу

*Дайджест
за результатами роботи творчої групи
«Позашкілля: виклики – пошуки - знахідки*

Слов'янськ – 2025

*Друкується за ухвалою науково-методичної ради
Донецького обласного палацу дитячої та юнацької
творчості (протокол № 3 від 11.06.2025)*

Укладачі:

Орехова В.В., доктор філософських наук, завідувач відділу художньої творчості Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості

Росада М.О., керівник творчої групи «Педагогічна майстерність: виклики – пошуки – знахідки», керівник гуртка Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості

«Педагогічна майстерність: пошук підходів до організації освітнього процесу» // дайджест за результатами роботи творчої групи «Позашкілля: виклики – пошуки – знахідки»/ уклад. Орехова В.В., Росада М.О.

Дайджест містить нароби членів творчої групи «Позашкілля: виклики – пошуки – знахідки» Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості щодо підвищення педагогічної майстерності керівників гуртків як визначального чинника якості позашкільної освіти. Матеріали можуть бути використані керівниками гуртків для реалізації успішною освітньої роботи у позашкільній діяльності.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. Педагогічна майстерність. Стили педагогічного спілкування <i>(Валентина Орєхова)</i>	5
2. Індивідуалізація освітнього процесу: дидактика та практика <i>(Олена ГОЛІК)</i>	15
3. Гейміфікація як інструмент розвитку мовлення <i>(Марина Росада)</i>	20
4. Успішне навчання через гру: огляд доказів <i>(Наталія Байдуга)</i>	24
5. Шляхи збереження і розвитку творчого потенціалу вихованців на заняттях сучасною хореографією <i>(Ніна Ганзер)</i>	29
6. Гедоністична парадигма в позашкільній освітній діяльності <i>(Матеріали обласного семінару «Педагогічна майстерність: гедоністичний концепт» з проблеми реалізації творчої групи)</i> <i>(Ольга Канзюба)</i>	32

ПЕРЕДМОВА

Позашкільна освіта забезпечує розвиток здібностей і обдарувань молоді, задоволення їхніх інтересів, духовних запитів і потреб у самовизначенні. Першочерговою та ключовою метою позашкільної діяльності є створення умов для розвитку дітей та задоволення їх інтересів у вільний від навчання час.

Педагог дітям дає можливість не лише багато чого дізнатися, а й відчути ту особливу емоцію до пізнання та творчості. Важко переоцінити значення цієї емоції у розвитку особистості молодої людини: її смаків, пристрастей і всього того, що можна було б назвати інтелектуальним, естетичним і духовним багатством.

Значення особистості педагога в освітньому процесі накладає на нього велику відповідальність і вимагає постійної роботи над собою. Педагог обов'язково повинен багато працювати для вдосконалення себе як Майстра.

Специфічною складовою моделі сучасного педагога є індивідуальний стиль педагогічної діяльності, що характеризується унікальним почерком, уміннями ставити і вирішувати педагогічні завдання, встановлювати індивідуальний стиль взаємин із вихованцями; організовувати спільний пошук цінностей і норм існування.

Педагогові належить провідна роль у формуванні і розвитку в кожній особистості професійних знань, активної життєвої позиції, громадянськості. Саме від рівня педагогічної майстерності залежить ефективність і привабливість позашкільної освіти.

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ. СТИЛІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

*Валентина ОРЕХОВА,
завідувач відділу художньої творчості ОПДЮТ,
доктор філософії*

У поняття «педагогічна майстерність» різні науковці вкладають різні розуміння. Але всі вони погоджуються із твердженням, що педагогічна майстерність має набутий характер (тобто майстрами мистецтва педагогіки не народжуються, а взрошують цю якість постійно); невідривно пов'язано із набуттям досвіду роботи; включають у себе не тільки професійні педагогічні якості, а і внутрішньо-духовні. Тобто, педагогічну майстерність характеризують: як **найвищий рівень педагогічної діяльності**, що характеризує якість результату; та як **вияв творчої активності особистості педагога**, який характеризує психологічний механізм успішної діяльності.

Педагогічна майстерність

- **найвищий рівень педагогічної діяльності**
(характеризує якість результату);
- **вияв творчої активності особистості педагога**
(характеризує психологічний механізм успішної діяльності).

Можна сказати, що педагогічна майстерність педагога ЗПО - це здатність педагога доносити знання у цікавій та доступній до сприйняття формі, використовуючи різноманітний набір навичок.

Педагогічна майстерність

здатність педагога доносити знання у цікавій та доступній до сприйняття формі, використовуючи різноманітний набір навичок.

Педагогічна майстерність є багатомірним поняттям, яке має певну структуру і включає компоненти:

1. Професійна компетентність.
2. Особисті якості.
3. Педагогічна техніка.
4. Педагогічний такт.
5. Педагогічна творчість.
6. Гуманістична спрямованість.
7. Культура мовлення.
8. Педагогічні здібності.

Педагогічна майстерність передбачає врахування багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів, що потребують ситуативного коригування. Майстер обов'язково врахує і, якщо треба, то внесе корективи у свою діяльність, зважаючи на: рівень знань слухачів, наповненість аудиторії, урахуванням часу заняття, рівень виснаженості і втомленості аудиторії, ну і звичайно, враховує формат проведення заняття (у залі чи на екранах моніторів), емоційного стану дітей, свого емоційного стану, і умов, які сьогодні нас затискають у обмежені рамки (якість інтернету, вимкнення

світла, знаходження дітей у різних куточках світу, що вносить також свої розбіжності і корективи...)

Компоненти педагогічної майстерності:

- Професійна компетентність.
- Особисті якості.
- Педагогічна техніка.
- Педагогічний такт.
- Педагогічна творчість.
- Гуманістична спрямованість.
- Культура мовлення.
- Педагогічні здібності.

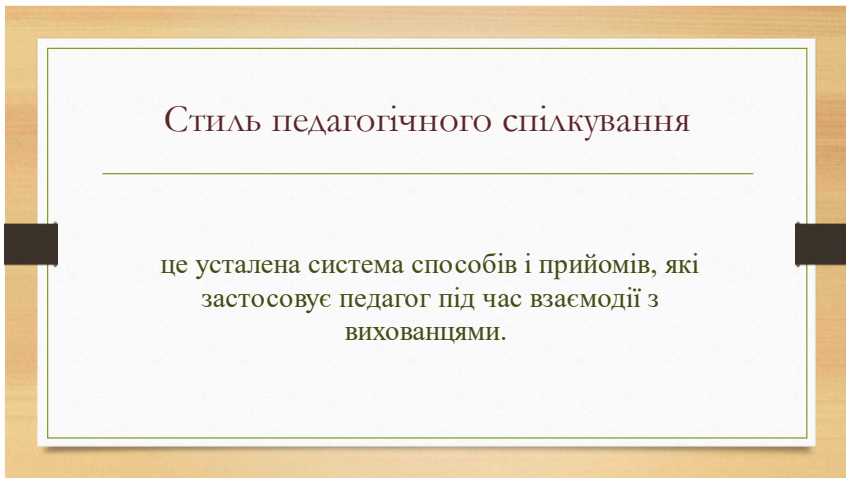
Для донесення інформації до слухачів, враховуючи ситуативні обставини, майстру-педагогу знадобляться уміння володіти аудиторією, риторикою, комунікативними навиками; предметні знання, наявність предметного досвіду для пояснення необхідності набуття спеціальних компетенцій та ілюстрування цих компетенцій у реальному житті; володіння навичками психології, емпатією, уміння мотивувати; зовнішній вигляд, доречна жестикуляція.

Роль і місце ситуативності у педагогічній майстерності

• рівень знань слухачів;• наповненість аудиторії;• урахування часу проведення заняття, рівня виснаженості і втомленості аудиторії;• врахування формату проведення заняття;• врахування емоційного стану дітей, свого емоційного стану;• врахування зовнішніх умов (якість інтернету, вимкнення світла, знаходження дітей у різних куточках світу тощо).	• володіння аудиторією (риторика, поставлений голос, комунікативні навички);• предметні знання, наявність предметного досвіду;• психологічні навичками, розвинута емпатія, мотиваційна складова;• зовнішній вигляд, доречна жестикуляція .

Отже, Педагогічна майстерність виробляється в процесі освітньої діяльності за умови постійного тривалого досвіду та за умови бажання до постійного самовдосконалення. Тільки педагоги, що володіють майстерністю викладання та педагогічною технікою можуть вирішувати стратегічні задачі освітньої діяльності, легко мотивувати та заволікати здобувачів.

А все це можна визначити як стилі спілкування. Для нашої з вами діяльності – стилі педагогічного спілкування.

«Стиль педагогічного спілкування – це усталена система способів і прийомів, які застосовує педагог під час взаємодії з вихованцями»

Загалом усі способи та прийоми спілкування поділяють на вербальні та невербальні.

Вербальні – слова. Слово- наш педагогічний інструмент. Сила слова всім нам відома: «словом можна вбити, словом можна окрилити».

Способи і прийоми педагогічного спілкування

Вербальні

Слово

Невербальні

Міміка обличчя, пози, жести, рухи, парамова (невербальне звучання повідомлень, манера передачі інформації).

«Слово – найтонший дотик до серця; воно може стати і ніжною запашною квіткою, і живою водою, що повертає віру в добра і гострим ножем, і розпеченим залізом і брудом... Словом можна вбити й оживити, поранити і вилікувати, посіяти тривогу й безнадію і одухотворити, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльози, породити віру в людину і посіяти зневіру, надихнути на працю і скувати сили душі...» (В. Сухомлинський).

Але за дослідженням Алана Піза (австрійський письменник, психолог, відомий як «майстер мови тіла») лише 7% інформації ми отримуємо завдяки словам; 38% - через звуки; 55% - міміка, поза, жести, рухи тіла.

Способи і прийоми педагогічного спілкування (за дослідженнями Алана Піза)

Отримуємо інформацію через

Важливу роль відіграють також ритміко-інтонаційні невербальні засоби: інтонація, гучність, темп, тембр, тональність.

Тож саме від того які вербальні і невербальні інструменти використовує педагог залежить стиль його педагогічного спілкування.

Отже, стиль спілкування можна визначити як характерний спосіб, у який людина надсилає вербальні, паравербальні та невербальні сигнали під час взаємодії, що вказує на те, **ким вона є або хоче бути, та як вона схильна ставитися до людей, з якими взаємодіє.**

Нам добре відома градація стилів спілкування за ставленням до дитини: авторитарний, демократичний та ліберальний. І ми пам'ятаємо, що найкращим до спілкування з дітьми у позашкільній діяльності вважається саме демократичний стиль спілкування, як такий, що ґрунтується на повазі, довірі, орієнтації на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу. Базується він на прагненні донести мету діяльності до свідомості учнів, залучити їх до участі в спільній діяльності. Основними способами такої взаємодії є заохочення, порада, інформування, координація, що розвиває у дітей упевненість та ініціативність.

Стиль педагогічного спілкування

це усталена система способів і прийомів, які застосовує педагог під час взаємодії з вихованцями.

Стилі спілкування:

- демократичний;
- авторитарний;
- ліберальний.

Стилі діяльності супроводжують стилі поведінки:

конфліктний, конфронтаційний, співробітництва, компромісний, пристосовницький, стиль уникнення, придушення, суперництва і захисту.

Стиль діяльності супроводжують стилі поведінки (конфліктний, конфронтаційний, співробітництва, компромісний,

приспосовницький, стиль уникнення, придушення, суперництва і захисту), які створюють його фон, надають йому відповідного емоційного забарвлення.

Але сьогодні хочемо звернути увагу саме на педагогічне спілкування, яке також має певну систему стилів. (В. Кан-Калік) запропонував наступну класифікацію педагогічних стилів спілкування, особливості яких залежать від обставин та індивідуальних характеристик учасників:

1) спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю. Головними його ознаками є активно-позитивне ставлення до учасників освітнього процесу, любов до справи, співроздуми та співпереживання щодо спільної діяльності. Від педагогів, які обирають такий стиль спілкування, діти не відстають, оскільки спілкування з ними сповнює їх позитивними емоціями;

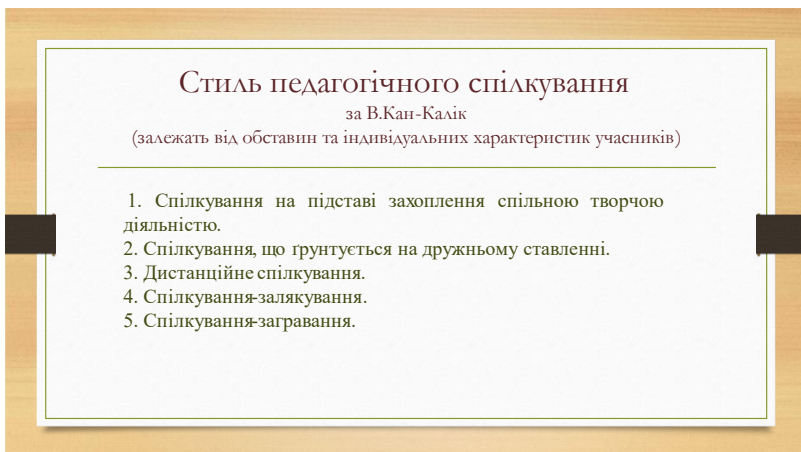
2) спілкування, що ґрунтується на дружньому ставленні. Воно базується на особистому позитивному сприйнятті вихованцями педагога, який виявляє приязнь, повагу до дітей. В цьому стилі педагогічного спілкування треба чітко стримувати кордони між дружніми і панібратськими стосунками, які негативно впливають на весь навчально-виховний процес;

3) дистанційне спілкування. Таке спілкування обмежується формальними взаєминами. Навіть позитивне ставлення педагога до дітей не дає йому змоги уникнути авторитарності, що знижує загальний творчий рівень спільної з дітьми роботи (у гуртках можуть бути нібито хороша дисципліна, висока успішність, але відчуватимуться значні прогалини у вихованні учнів). Певна дистанція між педагогом та дітьми необхідна, але вона не може бути головним критерієм у стосунках;

4) спілкування-залякування. Я не думаю, що подібний стиль педагогічного спілкування притаманний взагалі позашкільній діяльності, адже діти відвідують заняття тільки за бажанням

(власним чи батьків), але така позиція є і ми повинні це пам'ятати. Для нього характерне негативне ставлення до учнів і авторитарність. Вдаються до нього педагоги, нездатні організувати спільну діяльність. Ознаки такого спілкування проявляються в репліках: “Я не погрожую, але попереджаю” та інше;

5) спілкування-загравання. Повна протилежність попередньому стилю. Воно поєднує позитивне ставлення до дітей з лібералізмом. Педагог прагне завоювати авторитет, подобатися дітям, але не шукає доцільних способів організації взаємодії, не гребує дешевими прийомами. Це задовольняє честолюбство незрілого педагога, але справжньої користі йому і дітям не приносить.

Дуже цікавою є класифікація, запропонована (А. Маркова, Л. Мітіна), яка ґрунтується на орієнтації педагога на процес або результат своєї праці, на динамічні характеристики стилю (гнучкість, стійкість та ін.), результативність педагогічного спілкування (рівень знань і навичок навчання учнів, їх інтерес до навчальної дисципліни), розрізняють такі його стилі:

- емоційно-імпровізаційний (орієнтація педагога переважно на процес навчання, недостатньо адекватне планування навчально-виховного процесу, використання великої кількості методів навчання);

- емоційно-методичний (орієнтація на процес і результат навчання, переважання інтуїтивності над рефлексивністю, адекватне планування навчально-виховного процесу, висока оперативність);

- міркувально-імпровізаційний (орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування навчально-виховного процесу, оперативність, поєднання інтуїтивності та рефлексивності, недостатня винахідливість у виборі методів навчання);

- міркувально-методичний (орієнтація переважно на результати навчання).

Стиль педагогічного спілкування

За А. Марковою, Л. Міліною

ґрунтуються на орієнтації педагога на процес або результат своєї праці, на динамічні характеристики стилю, на результативність педагогічного спілкування

1. Емоційно-імпровізаційний (орієнтація педагога переважно на процес навчання, недостатньо адекватне планування навчально-виховного процесу, використання великої кількості методів навчання);
2. Емоційно-методичний (орієнтація на процес і результат навчання, переважання інтуїтивності над рефлексивністю, адекватне планування навчально-виховного процесу, висока оперативність);
3. Міркувально-імпровізаційний (орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування навчально-виховного процесу, оперативність, поєднання інтуїтивності та рефлексивності, недостатня винахідливість у виборі методів навчання);
4. Міркувально-методичний (орієнтація переважно на результати навчання).

Педагогів, яких характеризують емоційні стилі, відрізняють підвищена чутливість, гнучкість, імпульсивність. Схильні до міркування вчителі мають знижену чутливість, обережно обирають методи, більш традиціоналістські.

Існує величезна кількість класифікацій педагогічних стилів спілкування. Навіть є градація за неформальними ситуаціями або навіть гендерним відношенням. Сьогодні ми не ставимо на меті познайомити вас із усіма класифікаціями.

Звичайно, ми розуміємо, що чистих стилів педагогічного спілкування майже не існує. Є різні ситуації, коли досвідчений педагог обирає саме такий стиль спілкування, який доречний саме у цьому випадку, саме із цією дитиною, саме сьогодні. Вміння обрати правильний стиль і є однією з ознак педагогічної майстерності педагога. Але, на нашу думку, все ж таки запорукою продуктивного стилю спілкування педагога, як прояв високої педагогічної майстерності педагога, є його спрямованість на дитину, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою та делікатність у стосунках.

Кожний майстер–педагог має свій неповторний почерк, свій неповторний імідж і стиль педагогічного спілкування. І саме за допомогою цих складових педагогічної майстерності досягає успіху в улюбленій справі. Для такого педагога будь яка перешкода – це не привід опустити руки, а це виклик його професійній майстерності. Це ще один крок на шляху самовдосконалення.

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ДИДАКТИКА ТА ПРАКТИКА

*Олена ГОЛІК,
керівник хореографічного гуртка «Усмішка»*

Індивідуальний підхід – це принцип навчання та виховання при реалізації якого, враховуються індивідуальні особливості мислення, пам'яті, розумового розвитку кожного окремого вихованця в процесі колективної роботи.

Здійснення індивідуального підходу розглядається у позашкільній освіті з різних позицій: з соціальної, психолого-педагогічної та дидактичної.

Психолого-педагогічна позиція має бути спрямована на створення оптимальних умов для виявлення задатків, розвитку інтересів і здібностей кожного вихованця.

Індивідуальний підхід слід розглядати, перш за все, в рамках методичної системи, яка ґрунтується на виявленні і розвитку індивідуальних особливостей учнів.

Дидактичні основи індивідуального підходу можна поділити на чотири взаємопов'язаних етапи.

Перший етап – визначення критеріїв на основі діагностики особливостей вихованців.

Індивідуальні відмінності проявляються в процесі навчання дуже широко. Вони відрізняються рівнем та динамікою розвитку теоретичного і практичного мислення, сенсомоторних якостей, координацією рухів, творчою кмітливістю, здатністю до оригінальних рішень, вибіркоким ставленням до завдань тощо.

Глибоке знання індивідуально-психологічних особливостей вихованця, його сильних та слабких сторін, обумовлює

правильність та доцільність вибору методів і прийомів навчання, ефективність та результативність індивідуального підходу до нього.

Визначені різними дослідниками критерії, відповідно до яких можна здійснювати класифікацію вихованців, можна виділити, найбільш важливі критерії для розробки типологічних груп:

- здатність до навчання, рівень розвитку теоретичного і практичного мислення;
- рівень сформованості чуттєво-рухових якостей (окомір, точність рухових дій, координація рухів);
- здатність до пошукової діяльності, творча кмітливість.

Знаючи і враховуючи індивідуально-психологічні особливості, педагог спрямовує його діяльність в навчальному процесі, визначає час, темп, форми, методи та прийоми організації навчання для кожного індивідуально. Для відстаючих учнів, які мають прогалини у знаннях, індивідуальний підхід до них допомагає оволодіти прийомами раціональної діяльності, підтягнутися до рівня програмних вимог.

Для сильних учнів педагог створює умови для покращення знань, розширення світогляду, сприяє задоволенню їх інтересів та нахилів до знань.

Другий етап – умовна класифікація, відповідно до визначених критеріїв, на різні індивідуально-типологічні групи: «творці», «сильні», «середні», «мінімум». Учні «творці» характеризуються вираженою пізнавальною мотивацією, ерудовані, легко і швидко засвоюють теоретичний і практичний навчальний матеріал, вільно володіють технічною термінологією, здатні вирішувати без будь-якої допомоги різні пізнавальні завдання, у тому числі і не типові, самостійно знаходять нові рішення завдань, обґрунтовують хід своїх думок, практичну роботу виконують без використання технологічних карт та детальних планів.

Такі діти відрізняються сильною концентрацією уваги до виконуваної роботи, їхня творча уява має широкий діапазон і велику гнучкість.

«Сильні» мають добрий рівень підготовки і високий темп навчання. Їм властиве продумане планування дій, обґрунтоване виконання кожного етапу роботи, систематичний контроль і добре розвинена практична кмітливість при розв'язанні конструкторсько-технологічних задач, швидке входження в практичну роботу.

Характерною їх особливістю є те, що вони без особливого інтересу вивчають теоретичні відомості загально-технічного характеру, але з захопленням сприймають інформацію з прикладних знань. Таким учням властива схильність до самостійності.

«Середнім» характерне неглибоке розуміння теоретичних даних та інструкцій до практичної роботи, що призводить до помилок у процесі виконання трудових завдань, спричинює відсутність у них чітко вираженого інтересу до навчального матеріалу. Такі діти задовільно справляються з роботою за інструкційними та технологічними картками, часто звертаються за допомогою до вчителя.

«Мінімум» мають слабкі навчальні можливості, успішно виконують лише деякі найпростіші завдання, важко запам'ятовують теоретичні відомості. Таким учням потрібен постійний контроль і допомога, бо вони недостатньо розуміють принцип роботи.

Характеристика умовних груп передбачає диференціацію матеріалу, розробку систем завдань різноманітного рівня труднощів та об'єму.

Третій етап – виділення підсистем видів дій різного рівня складності, що враховують особливості та переважаючі види діяльності у навчанні учнів відповідних індивідуально - типологічних груп.

При розробці індивідуально-диференційованих завдань необхідно спиратися на підсистеми дій:

- розпізнавально-відтворюючі;
- конструктивно-типові;
- продуктивні;
- проблемно-раціоналізаторські.

Четвертий етап – безпосередній добір дій для навчальної діяльності різних індивідуально-типологічних груп, здійснення індивідуального підходу за допомогою:

- застосування багатоступеневого навчання;
- залучення учнів до колективної спільної діяльності (спільно-індивідуальної, спільно-послідовної і спільно-взаємодіючої);
- організація індивідуальної самостійної роботи учнів з використанням диференційованих карток-завдань.

Індивідуальний підхід у навчанні організується в умовах колективної форми роботи, що передбачені навчальними планами та програмами. Тому важливою умовою успішного здійснення індивідуального підходу є органічне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм організації навчання.

Однією з педагогічних умов ефективного здійснення індивідуального підходу до учнів є багатоступеневе навчання, що передбачає раціональне поєднання колективної, групової та індивідуальної форм організації пізнавальної діяльності учнів на уроці.

Суть багатоступеневого навчання полягає в тому, що у навчальну діяльність на занятті вихованці різних індивідуально-типологічних груп включаються поступово.

При такій формі роботи проводиться багаторазове пояснення нового матеріалу вихованцям всієї групи. Після кожного нового пояснення, вихованці, які засвоїли навчальний матеріал, приступають до індивідуальної самостійної роботи.

Здійснення індивідуального підходу передбачає запровадження різних форм спільної діяльності, які є підструктурними компонентами колективних форм дитячої художньої творчості.

Важливу роль при індивідуалізації процесу слід відводити самостійній діяльності, з метою активного накопичення власного досвіду.

Індивідуалізація навчання ґрунтується на принципі самостійності, який передбачає максимально незалежне набуття кожним вихованцем необхідних знань, практичних навичок та вмінь.

Використання індивідуальної самостійної роботи дає можливість скласти умови, при яких здібні гуртківці можуть працювати з напруженням сил. Здійснюючи такий вид роботи, відстаючим вихованцям слід давати докладний інструктаж виконання роботи, мету, етапи та способи виконання завдання. Здібні вихованці перед виконанням роботи отримують загальні вказівки, їм пропонується самостійно намітити зміст роботи, виконати певні операції, зробити висновок.

За допомогою індивідуалізованих завдань, розроблених у кількох варіантах з різним рівнем складності, надається можливість кожному спробувати свої сили при рішенні самостійно вибраного варіанту.

Таким чином, для того, щоб стимулювати пізнавальну діяльність кожного вихованця, необхідно не тільки досконало знати його індивідуальні особливості, а й вміти вірно підібрати до нього метод навчання, форму організації педагогічної діяльності.

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

Марина РОСАДА,
керівник гуртка з розвитку мовлення «Словничок»

На відміну від інших видів дитячої діяльності, ефективність навчальної залежить від того, наскільки кожна дитина розуміє і приймає навчальне завдання – навчання чогось нового.

Виокремлюють три форми навчальної діяльності:

- навчання у процесі повсякденного життя;
- заняття за вибором дітей;
- обов'язкові (спеціальні) заняття.

Науковцями і практиками визнано, що формування навчальної діяльності можливе лише під час спеціально організованих занять, коли дитина приймає навчальне завдання, поставлене вихователем, і засвоює способи його розв'язання.

Гейміфікація (ігровізація, геймізація) — використання ігрових практик та механізмів у неігровому контексті для залучення кінцевих користувачів до розв'язання проблем.

Гейміфікація — застосування ігрових елементів у навчальному процесі

У сучасному освітньому просторі зростає потреба у використанні інноваційних підходів, що сприяють активному розвитку дітей. Одним із ефективних методів є гейміфікація – застосування ігрових елементів у навчальному процесі. Особливо

результативною вона є під час занять із розвитку мовлення у дітей дошкільного віку.

Чому саме гейміфікація?

Мовлення дитини формується через взаємодію, емоції та досвід. Гра – природна діяльність дошкільника, а отже, ідеальне середовище для мовленнєвого розвитку. Гейміфікація дозволяє поєднати навчальну мету з емоційною залученістю, що робить процес не лише ефективним, але й цікавим.

Переваги гейміфікації:

- * Підвищення мотивації до мовленнєвої активності;
- * Розвиток уваги, пам'яті, мислення;
- * Зниження тривожності та бар'єрів у спілкуванні;
- * Створення позитивної емоційної атмосфери.

Які ігрові елементи застосовуються?

- * Бали, наліпки, жетони за правильні відповіді чи активну участь;
- * Рівні складності, які дитина проходить поступово;
- * Мовні квести, де виконання завдань пов'язане з сюжетом;
- * Тематичні ігри з персонажами, які допомагають вводити нові слова та граматичні структури.

Приклади завдань з елементами гейміфікації:

- * «Склади чарівне речення» – дитина отримує слова-картки та має побудувати речення, щоб «звільнити героя з казки»;
- * «Мовленнєвий лабіринт» – дитина рухається ігровим полем, виконуючи артикуляційні або звукові вправи;

* «Полювання за словами» – пошук предметів у кімнаті з називанням, описом чи складанням історії.

Приклади завдань з елементами гейміфікації

- ❖ "Склади чарівне речення" — дитина отримує слова-картки та має побудувати речення, щоб "звільнити героя з казки";

Приклади завдань з елементами гейміфікації

- ❖ "Мовленнєвий лабіринт" — дитина рухається ігровим полем, виконуючи артикуляційні або звукові вправи;

Переваги гейміфікації:

- * Підвищення мотивації до мовленнєвої активності;
- * Розвиток уваги, пам'яті, мислення;
- * Зниження тривожності та бар'єрів у спілкуванні;
- * Створення позитивної емоційної атмосфери.

Приклади завдань з елементами гейміфікації

❖ *"Полювання за словами"* — пошук предметів у кімнаті з називанням, описом чи складанням історії.

Висновок

Гейміфікація — це не просто спосіб урізноманітнити заняття, а потужний інструмент розвитку мовлення. Вона дозволяє педагогам працювати з інтересом дитини, забезпечуючи глибше засвоєння мовного матеріалу. Такий підхід відповідає віковим особливостям дошкільнят і формує позитивне ставлення до навчання ще змалку.

УСПІШНЕ НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ГРУ: ОГЛЯД ДОКАЗІВ

Наталія БАЙДУГА,
керівник хореографічного гуртка «Відчує ритм»

Навчання через гру надає дітям можливість стати творчими, вмотивованими, що навчатимуться впродовж усього життя. Багато дітей зазнають численних труднощів, як-от стрес, бідність та конфлікти. Їм потрібні позитивні враження та вміння справлятися зі стресами та труднощами, щоб протистояти негативним чинникам у своєму житті. Заохочення дітей до навчання, їхніх умінь уявити собі альтернативи та поєднати їх з навколишнім середовищем у позитивний та продуктивний спосіб, є надзвичайно необхідним.

Завдяки активній взаємодії з ідеями та знаннями, а також зі світом загалом, ми бачимо дітей, які готові мати справу із завтрашньою реальністю – реальністю, яку вони втілюватимуть самостійно. З цієї точки зору, навчання через гру є вирішальним для позитивного, здорового розвитку дитини, незалежно від ситуації.

Що ми знаємо

Навчання через гру відбувається з допомогою досвіду, який є радісним, мотивуючим, активним, значущим та соціальним.

Наша мета — розвивати творчих, вмотивованих учнів, що навчаються впродовж життя та процвітають у XXI столітті.

Що ми думаємо

Навчання через гру підтримує здоровий розвиток дитини, зокрема, як засвоєння знань (наприклад, математики), так і розвитку вмінь навчатися впродовж життя (наприклад, виконавчі функції). Переваги та роль навчання через гру відрізняються у різних культурах та місцевих контекстах.

Що потрібно зробити

Дослідження навчання через гру у різних культурах. Професійні дослідження, що вивчають роль гри для розвитку вмінь вищого порядку. Покращене розуміння переваг навчання через гру у різних контекстах та протягом тривалого часу. Інсайти, отримані за результатами проведених нейродосліджень гри у реальних ситуаціях.

Ми зосередились на трьох вимірах, які розкривають потенціал навчання через гру: ранній розвиток дитини, шкільний вік та закладання основи для навчання впродовж життя.

Гра у ранньому віці

Нейронаука надає нам потужну доказову базу щодо вирішального впливу раннього віку на розвиток дитини. Задля здорового розвитку мозкової діяльності маленьким дітям потрібні чуйні та насичені соціальні взаємодії з батьками та вихователями, в поєднанні з достатньою кількістю поживних речовин та середовищем, вільним від токсинів. Ігровий досвід пропонує унікальний контекст для цього сприятливого і збагаченого досвіду навчання в ранньому дитинстві.

Зв'язок гри та навчання

Коли діти зростають, ключовою є їхня підготовка до вимог школи і суспільства в цілому. Проте знання корисні для дітей настільки, наскільки вони можуть їх застосовувати у реальному житті. Ми розглядаємо ігровий досвід як оптимальний спосіб залучення до діяльності, що сприяє поглибленому навчанню.

Гра та навчання протягом усього життя

Світ сьогодні є непередбачуваним. Він постійно змінюється: від кар'єрних трансформацій та змін у політичному ландшафті до зростання ролі цифрової економіки та соціального життя. Нові технології означають, що ми живемо та працюємо у такий спосіб, який не існував навіть двадцять років тому. Діти потребують вмінь та способу мислення, які дозволяють їм уникнути цієї невизначеності, створювати можливості для себе та своїх спільнот, а також навчатися впродовж життя. Реалізація дитячого потенціалу означає підтримку їх як «щасливих, здорових, мислячих, турботливих та соціальних дітей, які завтра стануть кооперативними, креативними, компетентними та відповідальними громадянами».

В ігровому досвіді діти використовують безліч різноманітних умінь водночас. Граючи разом, діти не просто розважаються, а розвивають уміння спілкуватися та здатність до співпраці. Гра у хованки допомагає їм регулювати власні емоції щодо невідомого, а також допомагає їм думати про те, що інші люди знають та бачать. Крім задоволення, ігровий досвід розвиває у дітей вміння, що виходять за межі знання фактів. Це ті вміння, які їм знадобляться у майбутньому.

Навчання є всебічним, взаємопов'язаним та динамічним

Навчання іноді сприймається в суто когнітивному чи академічному вимірі, але дослідження розвитку дитини доводять, що навчання є всебічним та взаємопов'язаним.

Працюючи над регуляцією власних емоційних реакцій, дитина стає більш готовою до ефективнішої взаємодії з іншими людьми за аналогічних обставин; однак водночас вона також розвиває вміння, які допоможуть їй контролювати свій страх під час відвідування лікаря, або її смуток, коли батьки залишають її ввечері. Таким чином, ігровий досвід може допомогти дітям практикувати розвиток тих самих умінь у безпечному контексті та згодом застосовувати їх до більш складних ситуацій. Наголошуючи на важливості наскрізних умінь, ідея полягає не в тому, щоб не привертати увагу до знань. Фактично це обидві сторони однієї монети.

Діти мають надзвичайний, вроджений потенціал до навчання. Крім розвитку мови та дрібної моторики, у дітей також розвинена уява та винахідливість, яка допомагає їм створювати нові ідеї та можливості, а також сильну мотивацію до спілкування та взаємодії

з іншими. Гра збагачує та розбудовує цей потенціал. Від вигадування гри щодо відкриття нової країни на власному подвір'ї до годин, проведених за будівництвом найбільшої в світі залізничної станції, немає жодних сумнівів, що гра та дитинство прямують поруч. В останні кілька десятиліть дослідження неодноразово продемонстрували, що ігровий досвід — це не просто веселощі, не просто спосіб проведення часу на шляху до дорослого віку. Навпаки, гра відіграє центральну роль у навчанні та підготовці нас до викликів, що виникають пізніше в дитинстві та в дорослому віці.

Як правило, література описує гру як континуум, де, з одного боку, знаходиться вільна гра, що надає дітям свободу досліджувати, грати та пізнавати світ без обмежень. Але гра — це не просто те, що відбувається у просторі, адже умови середовища визначають структуру гри.

Ігрове навчання може набувати багато різноманітних форм, у тому числі фізичні ігри, як-от хованки, будівництво з цеглинок, настільні ігри, уявні ігри з об'єктами чи ігри, де потрібно діяти як фантастичний герой. Навчання через гру може відбуватися як за допомогою вільної гри, так і за умов, коли дорослі чи можливості середовища структурують ігрову ситуацію відповідно до певної навчальної мети.

Незалежно від того, підтримують її дорослі чи ні, критична вимога до навчання через гру полягає в тому, що діти повинні мати досвід агентності й отримувати радше підтримку, а не контроль від дорослих. Справжній виклик — віднайти баланс між власними бажаннями дитини та правилами і вимогами навколишньої реальності.

Незалежно від виду гри, чи то вільна гра, чи то скерована гра або будь-який інший варіант у нашому континуумі, ми стверджуємо, що успішне навчання через гру відбувається, коли активність є радісною, допомагає дітям знаходити сенс у тому, що вони роблять або вивчають, включає в себе активне, зацікавлене, включене мислення, передбачає мотивацію і неодноразове повторення, містить соціальну взаємодію.

ШЛЯХИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИХОВАНЦІВ НА ЗАНЯТТЯХ СУЧАСНОЮ ХОРЕОГРАФІЄЮ

Ніна ГАНЗЕР,

керівник хореографічного гуртка «Фо степ»

Сучасна хореографія — це не лише техніка й рух, а й могутній інструмент розвитку творчої особистості. У наш час, коли інформаційні потоки зменшують увагу дітей до мистецтва, надзвичайно важливо не тільки навчити дитину танцювати, а й розкрити її внутрішній світ, зберегти індивідуальність та розвинути творчий потенціал. Танець — це мова, через яку дитина може висловити свої емоції, думки, мрії.

Основні шляхи збереження і розвитку творчого потенціалу

1. Створення сприятливого психологічного клімату

- Атмосфера довіри, підтримки та прийняття стимулює дітей до самовираження.
- Уникнення жорсткої критики, натомість – конструктивне заохочення.
- Індивідуальний підхід до кожного вихованця – з урахуванням темпераменту, емоційного стану, особистих уподобань.

2. Варіативність форм і методів роботи

- Комбінація класичних тренувань із творчими імпровізаційними завданнями.
- Робота з різними стилями (контемпорарі, джаз-модерн, хіп-хоп, експериментальна хореографія).

- Залучення до створення власних танцювальних композицій — від ідеї до постановки.

3. Взаємодія з музикою і візуальним мистецтвом

- Прослуховування різноманітних музичних творів для розвитку уяви.

- Робота з образами, емоціями, кольором (створення ескізів танцю, «малювання рухів»).

- Ознайомлення з культурними контекстами танцю — фольклор, сучасне мистецтво, кіно.

4. Мотивація через участь у проєктах, фестивалях, конкурсах

- Сценічна діяльність — чудовий стимул до самореалізації.

- Творчі звіти, майстер-класи, флешмоби — як форма визнання досягнень дитини.

- Колективна підготовка номерів навчас співпраці, взаємопідтримки, відповідальності.

5. Партнерство з батьками

- Залучення родин до творчих процесів (відкриті заняття, спільні майстер-класи).

- Пояснення батькам важливості не результату, а процесу розвитку дитини.

- Підтримка інтересу дитини до танцю в домашньому середовищі.

Збереження й розвиток творчого потенціалу дитини у хореографії можливі лише за умови гармонійного поєднання професіоналізму педагога, відкритості до нового, уважного ставлення до вихованця та щирої любові до мистецтва танцю.

Мета педагога — не лише навчити танцювати, а й допомогти дитині відчувати себе творцем, митцем, особистістю. Саме тоді танець стане для дитини джерелом натхнення, самопізнання та радості.

«Імпровізаційні вправи в сучасній хореографії»

Імпровізаційні вправи допомагають дітям відчувати ритм і енергію танцю, розвивають вміння виражати себе через рух та емоції. Для самого заняття я обрала сучасний стиль Dancehall, бо він запальний, стильний, має особливу енергію, свободу і подобається дітям. Його можна використовувати як в офлайн режимі та і в онлайн, бо він не потребує багато простору і може виконуватись по одному. Денсхолл дарує свободу самовираження, де кожен може внести щось своє, що особливо подобається дітям. Вони захоплюється тим, як можуть створювати власні рухи, а це, в свою чергу, формує у них інтерес та бажання продовжувати займатися, досліджувати нові можливості власного тіла в танці.

ГЕДОНІСТИЧНА ПАРАДИГМА В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

*(Матеріали обласного семінару «Педагогічна майстерність:
гедоністичний концепт» з проблеми реалізації творчої групи)*

Ольга КАНЗЮБА,
директор ОПДЮТ

Якщо пересічних дорослих попросити назвати асоціації до слова «дитинство», почуємо багато теплих, добрих слів: щастя, свобода, радість, безтурботність, усмішка... Звісно, не всі асоціації будуть з «плюсиками» (бо в кожної людини свій досвід), але, зазвичай, згадка про дитинство "вмикатиме" усмішки на обличчях людей.

Позашкілля – країна дитинства

**«Діти відразу і невимушено
освоюються зі щастям,
бо вони самі по природі своїй радість
і щастя»**

Віктор Гюго

Асоціації до слова «дитинство» можна продовжити: безтурботне, веселе, енергійне, буває один раз у житті, краще, цікаве, допитливе.

Війна (бо події, що відбувається в Україні, важко назвати «воєнним станом») забрала у наших дітей дитинство. Паростки війни проростають глибоко у дитячих серцях. У ХХІ сторіччі в Україні росте покоління тих, хто народився під звуки кулеметів і

вибухи мін та снарядів. Діти війни. Але війна не відміняє дитинство. І саме позашкільля стає простором, який захищає дитинство, надає можливість «відірватись» від страхів війни зайнятись цікавою, улюбленою справою – малювати, співати, танцювати, долучитись до мистецтва – відчувати хвилини радості і щастя від творчості, особистих досягнень, самореалізації. Саме ці категорії – радості, щастя – є підґрунтям гедоністичної концепції освіти. І на сьогодні вона для нас є надактуальною.

Звернемось до поняття «гедонізм».

Термін «гедонізм» прийшов до нас ще з Давньої Греції, а, як відомо з історії, древні греки знали, що таке насолоджуватись життям у всіх його проявах. Фрейд визначив, що кожна людина з дня свого народження вже є гедоністом від природи.

Гедонізм (від грец. – задоволення) – напрям в філософії, згідно з яким ціннісним критерієм моралі визнається задоволення (насолода) або уникнення страждань.

Гедонізм (від грец. – задоволення)

напря́м в філосо́фії, згідно з яким
ці́ннісним критері́єм моралі визна́ється
задово́лення (насоло́да)
або уникне́ння стражда́нь

Якщо казати просто, то гедонізм – це прагнення до задоволення і до уникнення страждань.

Розрізняють психологічний (або ще кажуть – мотиваційний) і етичний гедонізм.

- Психологічний або мотиваційний гедонізм – стверджує, що поведінка людини визначається бажанням збільшити задоволення і зменшити біль.
- Етичний гедонізм – визначає, як люди повинні діяти, наголошуючи на прагненні до задоволення та уникнення болю.

Психологічний або мотиваційний гедонізм –
стверджує, що поведінка людини визначається
бажанням збільшити задоволення і зменшити біль.

Етичний гедонізм –
визначає, як люди повинні діяти, наголошуючи на
прагненні до задоволення та уникнення болю.

Загалом у психології широко використовують поняття гедонія як психічний стан, якому властиве приємне самопочуття, відчуття піднесення, задоволення, насолоди. Психологи запевняють, що дані емоції та почуття є одним із необхідних компонентів життєдіяльності людини, які сприяють дії відновлювальних процесів, переключенню психоемоційних механізмів. Особливо важливим це є для дитячої особистості, яка характеризується ще неусталеною психікою.

Тобто, основною ідеєю є акцент на позитивних емоціях та відчутті щастя, зменшенні страждань і негативних емоцій як важливих аспектів досягнення благополуччя.

Найвідоміша гедоністична концепція Еда Дінера включає три ключові компоненти. На думку науковця, щоб відчувати себе щасливим, треба насолоджуватись самим життям, не відчувати сильних негативних емоцій, таких як лють, жах, відчай; та отримати позитивну емоцію.

- задоволеність життям (процесом)
- відсутність негативного афекту
- наявність позитивних емоцій
-

Ключові компоненти гедоністичної концепції

- задоволеність життям
- відсутність негативного афекту
- наявність позитивних емоцій

Більше розуміння до поняття гедонізму надають принципи гедонізму.

- Задоволення як центральна цінність. Задоволення вважається головним благом, всі дії спрямовані на збільшення задоволення.
- Уникнення болю. Поряд із прагненням до задоволення, уникнення болю є фундаментальним принципом гедонізму.

- Етичні міркування. Етичний гедонізм передбачає, що дії слід оцінювати на основі їхньої здатності максимізувати задоволення і мінімізувати біль.
- Психологічна мотивація. Психологічний гедонізм описує людську поведінку як таку, що мотивується прагненням до задоволення та уникненням болю.
- Якісні та кількісні аспекти. Гедонізм визнає як якість, так і кількість задоволення, враховуючи такі фактори, як інтенсивність, тривалість і характер задоволення.
- Універсальне застосування. Гедонізм стосується всіх людей, припускаючи, що прагнення до задоволення та уникнення болю є універсальними людськими тенденціями.

Принципи гедонізму:

- Задоволення як центральна цінність
- Уникнення болю
- Етичні міркування
- Психологічна мотивація
- Якісні та кількісні аспекти
- Універсальність застосування

У кожному з принципів визначальним є задоволення.

У психології задоволення визначають як сенс життя людини, оскільки вона організовує своє буття так, щоб отримувати можливість ним насолоджуватися. З психологічної точки зору задоволення можна класифікувати за шістьма типами:

Типи задоволення:

- фізіологічних потреб;
- ірраціональне задоволення;
- почуття радості;
- почуття щастя;
- релаксація;
- винагорода.

Гедонізм у психології – сенс життя

Типи задоволення:

- фізіологічне задоволення
- ірраціональне задоволення
- почуття радості
- почуття щастя
- релаксація
- винагорода

Перший – це задоволення фізіологічних потреб.

Другий – «ірраціональне задоволення», що виникає у результаті зняття психічного напруження, задоволення уявної потреби.

Третій і четвертий типи задоволення є результатом продуктивної діяльності людини, реалізації її природної сутності. До них відносяться радість і щастя.

Наступні два типи задоволень – «винагорода» і «релаксація», виникають у результаті досягнення поставленого завдання. Вони пов'язані з відпочинком або приємною активністю.

Отже, людина інтуїтивно прагне отримати задоволення, при цьому щастя і радість лише сприяють плідній праці, а результатом є задоволення і нагорода.

Саме в цьому і полягає гедоністична функція позашкільної освіти – дарити радість, щастя від цікавих, улюблених видів діяльності та насолоджуватись творчістю.

У цьому сенсі можемо визначити РАДІСТЬ І ЩАСТЯ ЯК МЕТОД І МЕТУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.

Радісний емоційний фон є показником душевного, психічного здоров'я дитини. Якщо дитина не відчуває радості, то не тільки для розвитку, а навіть для функціонування вимушена витратити багато енергії.

Саме тому «Задача школи і родини – дати кожній дитині щастя» (В. Сухомлинський)

«Задача школи і родини– дати кожній дитині щастя»

В. Сухомлинський

Звертаємо увагу на те, що треба не тільки навчити, як бути радісним і щасливим, а й як не бути сумним, зневіреним, виснаженим. Для цього треба вміти гальмувати власні негативні емоції, думки і стани. Не відмахуватись від негативу, який є у житті, а спробувати максимально «відключити» емоції під час аналізу складної ситуації, зробити з неї раціональні висновки і більше не згадувати, не «жувати».

Дотримання вимог гедоністичного принципу в освітньому процесі:

Гедоністичний принцип в освітньому процесі

- спонукає до створення ситуації успіху
- стимулює освітню діяльність
- спрямовує до рефлексивних дій
- сприяє емоційній стійкості
- сприяє самовираженню через творчість
- забезпечує відчуття захищеності
- оптимізує освітній процес

- спонукає педагога до створення ситуацій успіху, здійснення схвальних відгуків, підбадьорення в будь-яких ситуаціях, навіть за умови отримання незначних навчальних результатів;
- виступає важливим стимулятором освітньої діяльності;
- спрямовує дітей до здійснення самостійно-рефлексивних дій у руслі позитивізму та оптимізму;
- сприяє розкриттю ресурсів емоційної стійкості та опірності до життєвих негараздів;
- створює підґрунтя для самовираження дитини через творчість;
- сприяє появі відчуття захищеності, безпеки та позбавляє від негативних емоцій і переживань;
- оптимізує освітній процес згідно вимогам часу та частково вирішує питання загального оздоровлення підростаючого покоління.

Стратегії реалізації гедоністичного принципу в освітньому процесі:

- *включайте в заняття різноманітні приємності*
- *чергуйте приємності*
- *присвячуйте час хобі*
- *вчіть приділяти час іншим людям*
- *смакуйте позитивний досвід*
- *відстежуйте щастя*

Можна запропонувати кілька стратегій реалізації гедоністичного принципу:

1. **Включайте в заняття різноманітні приємності.** Чим більше маленьких приємностей ви будете привносити у свої заняття, тим більше яскравих емоцій отримають діти.

2. **Чергуйте приємності.** Регулярно змінюйте сюрпризні моменти. Їх різноманітність не дасть приємним несподіванкам стати буденними.

3. **Присвячуйте час хобі.** Підтримуйте у вихованців захоплення тією справою, якою вони захоплюються. Ви – їх провідники у прекрасний світ мистецтва. Саме ви, майстри своєї справи, якнайкраще можете закохати нею дитину. А спілкування у колі однолітків допоможе краще розкритися дитині, отримати задоволення і поділитися своїми інтересами з іншими.

4. **Вчіться** приділяти час іншим людям. Це може додати значущих зв'язків у житті і зробити вас щасливішими. Діяльність, яка передбачає допомогу або взаємодію з іншими, може бути особливо корисною.

5. **Смакуйте позитивний досвід.** Знайдіть час, щоб сповна насолодитися позитивними моментами у вашої діяльності та діяльності ваших вихованців і поміркувати над ними. Це може посилити радість і дітей, і вашу.

6. **Відстежуйте щастя.** Допмагайте вихованцям усвідомлювати свій рівень щастя і вносити корективи, щоб покращити свій настрій. Незалежно від того, чи займаєтеся ви улюбленою справою, чи пробуєте щось нове, кроки, спрямовані на те, щоб відчувати себе щасливішим, можуть суттєво змінити ситуацію.

Антон Семенович Макаренко казав: «Навчити людину бути щасливою неможливо, але виховати її так, щоб вона була щасливою, можна».

В цьому і полягає основне завдання позашкільної освіти: вчити нашу молодь бути щасливими в цьому світі!

12. Важливість щастя для людини визнали навіть на міжнародному рівні. Існує міжнародний індекс щастя, який підраховують для кожної країни. І 20 березня, коли увесь світ відзначатиме міжнародний день щастя, впевнена, кожний із українців загадає Мирне, незахмарене війною дитинство для усіх дітей України!

20 березня – міжнародний день щастя

Підводячи підсумок ви, що почуватися щасливим – це мистецтво, яке робить людей сильнішими. І цьому сьогодні має навчитися вся Україна. Тоді ми станемо тією новою країною, заради якої б'ються наші воїни. Чи можемо ми в цей час відчувати себе щасливими? Чи маємо право посміхатися, співати, радіти? Війна і щастя – несумісні поняття, та сили ЗСУ борються й віддають свої життя за наші посмішки, майбутнє й повноцінне життя. А майбутнє – це наші діти! Щасливі діти України!

*«Навчити людину бути щасливою не можна,
але виховати її так, щоб вона була щасливою,
можна»*

А.С. Макаренко

20 березня **щастя** МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ